

MASARYKOVA UNIVERZITA

Přírodovědecká fakulta

Geografický ústav

**Klára HOLÁ, Iva SOCHŮRKOVÁ, Ondřej ŠŤASTNÝ,
Jakub TROJAN, Pavla VÁLKOVÁ**

ABCHÁZIE – REGIONÁLNÍ POLITICKÝ KONFLIKT

Seminární práce předmětu Z5100 Politická geografie

Brno 2008

Obsah

1 Charakteristika a historie území, které je předmětem sporu.....	3
2 Příčiny vzniku konfliktu.....	5
3 Klíčové události ve vývoji sporu od vzniku do současnosti.....	6
4 Charakteristika stran konfliktu.....	7
5 Širší geopolitika konfliktu.....	9
6 Přehled dosavadních strategií řešení konfliktu a jejich výsledky.....	10
7 Sporné body bránící vyřešení konfliktu.....	11
8 Návrh strategie vedoucí k vyřešení konfliktu.....	11
9 Zajímavé odkazy na relevantní AV dokumentaci.....	12
10 Seznam použitých zdrojů.....	13

1 Charakteristika a historie území, které je předmětem sporu

Oficiální název (originální): Apchazetis (Avtonomiuri) Respublika

Hlavní (správní) město: Suchumi

Rozloha: 8 600 km² (12,5 % Gruzie)

Hustota zalidnění: 29 ob./km²

Jazyk: abchazština, gruzínština, ruština

Náboženství: pravoslavní křesťané, sunnitští muslimové

Státní útvar: republika

Vznik: 23.7.1992

Současný prezident: Sergej Bagapš

Území se vyskytuje v oblasti Kavkazu o kterém je známo, že je multinárodním prostředím a tedy i oblastí mnoha problémů a napětí. Abcházská autonomní republika leží při východním pobřeží Černého moře, na severu hraničí s kavkazským hřebenem a se státní hranicí dnešní Ruské federace.

Obr. 1: Území Abcházské republiky se současnou podobou vlajky, v abcházštině. (Zdroj: <http://www.wikimedia.org>)

Tab. 1: Vývoj počtu obyvatel a národnostního složení na území Abcházie.

Year	Total	Georgians	Abkhaz	Russians	Armenians	Greeks
1926 Census	186,004	67,494	55,918	12,553	25,677	14,045
1939 Census	311,885	91,967	56,197	60,201	49,705	34,621
1959 Census	404,738	158,221	61,193	86,715	64,425	9,101
1970 Census	486,959	199,596	77,276	92,889	74,850	13,114
1979 Census	486,082	213,322	83,087	79,730	73,350	13,642
1989 Census	525,061	239,872	93,267	74,913	76,541	14,664
2003 Census ¹	215,972	45,953	94,606	23,420	44,870	1,486

Zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/Abkhazia>

Obr. 2: Administrativní členění Abcházie se správními městy (Zdroj: <http://www.wikimedia.org/>)

Abcházci patří k abazgo-čerkeské etnické skupině a jsou kulturně a lingvisticky spojeni se sousedními severokavkazskými národy (Svazové, Adygové, Kabardinci, Čerkesové).

Existují tři teorie o původu Abcházců:

- 1) Abcházci jsou jako Gruzíni původními obyvateli dnešní Abcházie.
- 2) Původní Abcházci byli v podstatě gruzínské kmeny a současní Abcházci jsou potomky migrantů, kteří se přistěhovali ze severního Kavkazu na začátku 17. stol. na území dnešní Abcházie.
- 3) Jedině Abcházci byli původními obyvateli dnešního území Abcházie.

Od starověku bylo toto území spjato s gruzínskými dějinami, od 19. století spolu s Gruzii součástí Ruska. Po ruské revoluci (1917) bylo území Abcházie opět součástí Gruzie, roku 1921 zde byla vyhlášena nezávislá sovětská republika, která se ještě téhož roku stala součástí sovětské Gruzie (od roku 1931 se statutem autonomní republiky). Po rozpadu SSSR roku 1991 zesílilo abcházské separatistické hnutí a republika oficiálně deklarovala svou nezávislost na Gruzii. Občanská válka doprovázená exodem Gruzínců trvala do konce roku 1993. V roce 1994 byla podepsána gruzínsko-abchazská dohoda o příměří a později v Moskvě dohoda o rozmístění mírových sil SNS v nárazníkovém 24 km širokém pásmu mezi Gruzii a Abchází. Koncem roku vstoupila v platnost nová ústava, která Abcházii definuje jako suverénní právní stát a subjekt mezinárodního práva (Více viz. <http://www.cestovatel.cz/ob/abchazie/clanky/>).

2 Příčiny vzniku konfliktu

Na Kavkaze probíhala od 19. stol. expanze z Ruské říše. První záznamy o napětí mezi abchazským a gruzínským národem spadají do počátku 19. stol., kdy byl v roce 1801 vyhlášen ruský protektorát nad východní Gruzii a následně nad západním knížectvím Gruzie včetně Abcházie. Abcházci byli muslimové s protureckou orientací a těžko se podřizovali ruské nadvládě. Došlo k tzv. „mahadžirství“ (stěhování abchazských muslimů na území pod tureckým vlivem). Do Abcházie se začali stěhovat pravoslavní Gruzíni a Řekové a křesťanští Arméni, tito „cizinci“ začali tvořit většinu na abchazském území. V Abcházii se snažili hledat svou identitu a většina se ztotožnila s kavkazskými národy a zejména s čerkeskými kmeny, menší část se orientovala na Gruzii. Této situace využilo Rusko a podporovalo napětí mezi dvěma etniky.

Velká říjnová revoluce 26.5.1918 přinesla Gruzii nezávislost. Měla být uzavřena dohoda o zřízení ministerstva abchazských záležitostí v gruzínské vládě a měla jim být předána i část samosprávy, ale turečtí vojáci zaútočili na Suchumi a bolševici zaútočili ze severu, obranou Gruzie bylo vyslání armády do Abcházie.

Roku 1921 byla přijata první ústava nezávislé gruzínské republiky a podle ní byla Abcházská autonomní oblast součástí Gruzie. Zanedlouho byly Gruzie a Abcházie prohlášeny sovětskými socialistickými republikami, avšak v roce 1925 v přijaté Abcházské ústavě bylo stanoveno, že jsou obě sovětské socialistické republiky spojeny na základě zvláštní smlouvy.

Roku 1931 byl změněn status Abcházie v autonomní republiku s omezenou suverenitou. V této době byly násilně uzavřeny abcházské školy, používání abcházského jazyka na veřejných místech bylo perzekuováno, upřeno bylo i právo víry a proces tzv. gruzinizace tak dosáhl svého vrcholu. V rámci industrializace přicházeli na území Abcházie obyvatelé gruzínského původu (často byli kvalifikovanějšími pracovníky a obsazovali lepší pracovní pozice). Abcházci tyto události chápali jako výraz snahy o asimilaci jejich národa.

Po smrti Stalina a Beriji v roce 1953 byly Abcházské školy byly opět otevřeny, abeceda upravena tentokrát podle ruské cyrilice a původnímu obyvatelstvu zajištěna účast ve státní správě.

Nespokojenost Abcházců vyvrcholila v tzv. Abchazských dopisech (1956, 1967, 1978), kde se dožadovali větší autonomie až nezávislosti Abcházie na Gruzii. Výsledkem byly různé výhody a národnostní kvóty ve státní správě a jiných odvětvích.

V průběhu 80. let se objevily opět snahy o vystoupení Abcházie z Gruzínské SSR a přiřazení k Ruské federaci jako autonomní republika. Gruzie podala požadavek o svou nezávislost, na to nahlíželi Abcházci skepticky, jelikož by Moskva nemohla zasahovat do záležitostí Gruzie a Abcházci by museli své názory před tbiliskou vládou prosazovat bez její podpory. Proto byl napsán abcházskými komunisty tzv. Lichinský dopis do Moskvy, kde požadovali obnovení Abcházské sovětské socialistické republiky.

K prvním střetům došlo 15.-16. července v Suchumi, kdy gruzínští studenti a učitelé kvůli neustálému ponižování odešli z Abcházské státní univerzity. Jejich počin podporovali všichni Gruzínci Abcházie. Vývoj konfliktu souvisel i s politickou situací v Gruzii, kdy národní hnutí získalo na začátku roku 1990 na základě voleb většinu míst na Nejvyšší radě Gruzie (parlament). Do čela nastoupil Zviad Gamsachurdia, 9. dubna 1991 vyhlásila Gruzie nezávislost a Gamsachurdia se stal prezidentem. Dle jeho koncepce v Gruzii žily dvě skupiny obyvatel: k první patřily Gruzíni a Abcházci, a k těm druhým všechna ostatní etnika. Situace vyvolala i konflikty mezi Osetinci a Gruzíny. Nespokojenost s politikou Gamsachurdii vedla k vypuknutí občanské války na přelomu let 1991-1992. Nakonec gruzínský prezident rezignoval a vládu převzala Státní rada, která si za prezidenta zvolila bývalého ministra zahraničí ZSSR Eduarda Ševarnadzeho.

V Abcházii vypukla tzv. válka zákonů a začali se připravovat na vyhlášení nezávislosti. V roce 1990 abcházský parlament přijal dodatek k ústavě o složení parlamentu z 28 Abcházců, 26 Gruzínců a úhrnem 11 zástupců ostatních národů. Reakcí Nejvyšší rady Gruzie na neproporcionální

rozdělení míst bylo přijetí zákona, podle kterého byly zakázány regionální strany. K dalšímu napětí došlo 25. srpna 1990, když abcházský parlament přijal Deklaraci o nezávislosti Abcházie, přestože tuto schůzi bojkotovali poslanci gruzínské národnosti. Několik dní nato Nejvyšší rada Gruzie tento akt prohlásila za neplatný. V prosinci téhož roku byl předsedou abcházského parlamentu zvolen Vladislav Ardzimba. V abcházském parlamentu přestal být brán zřetel na hlasy gruzínských poslanců. Začaly se vytvářet abcházské zásahové oddíly, mladí Abcházové byli vedeni k nenávisti vůči gruzínskému národu.

Po občanské válce Státní rada obnovila ústavu z roku 1921, podle které měla Abcházie menší pravomoci, avšak odpovědí abcházských poslanců byla obnovova ústavy z roku 1925, podle níž byla Abcházie svazovou republikou a byla spojena s Gruzii jen zvláštní smlouvou. Navíc se Abcházie připojila ke Konfederaci severokavkazských národů, která představovala kvazistátní útvar, avšak nikdy nebyla nikým uznána. O měsíc později abcházští poslanci vyhlásili plnou nezávislost Abcházie.

V této atmosféře bylo vypuknutí ozbrojeného konfliktu jen otázkou času. Nakonec se tak stalo v létě 1992, přičemž přímým podnětem se stal výsledek občanské války v Gruzii. Přívrženci bývalého prezidenta Gamsachurii se opevnili v západní Gruzii (v Samegrelu). Tyto ozbrojené skupiny v podstatě převzaly moc v daném regionu a začaly bojovat proti Státní radě. Představitelé tbiliské vlády se pokusili uklidnit situaci, avšak pokus skončil jejich zjetím přívrženci Gamsachurii. Národní garda v počtu 3000 mužů v čele s ministrem obrany Tengizem Kitovanim zamířila do Abcházie s cílem osvobodit zajatce a zajistit volný koridor pro železniční dopravu, který byl blokován povstalci. Omezená vojenská operace v okrese Gali byla odsouhlasena abcházskou stranou. Kitovani se však na základě vlastní úvahy rozhodl, že povede vojáky do Suchumi s cílem obnovit gruzínskou kontrolu nad Abchází. Abcházská strana tento krok pochopila jako začátek gruzínské invaze a odpověděla ozbrojeným odporem. Kitovani mezitím obsadil Suchumi a abcházské vedení v čele s Ardzimbou uprchlo do okresu Gudauta, který je považován za baštu abcházského separatismu. 14. srpna 1992 byl tedy v plné míře zahájen ozbrojený konflikt, který trval více než 15 měsíců. Ševardnadze byl tímto krokem Kitovaniho nejspíše zaskočen, ale jelikož stál před hotovou skutečností, 17. srpna promluvil k národu prostřednictvím rozhlasu a prohlásil, že přítomnost Národní gardy v Abcházii je nutná a nezbytná pro zachování suverenity Gruzie.

Obr. 3: Nepokoje v Abcházii v současnosti (Zdroj: The Moscow Times, 11.5.2008)

3 Klíčové události ve vývoji sporu od vzniku do současnosti

Samotný ozbrojený konflikt mezi Gruzínskem a Abcházskem vypukol 14. augusta 1992. Gruzínska armáda vtiahla na abcházske územie s oficiálnym zdôvodnením chrániť dopravné cesty okupované prívržencami bývalého prezidenta Gamsachurdiu a oslobodiť politických zajatcov, ktorí boli vyslaní s ním vyjednávať. Gruzínska armáda však zaútočila na mesto Suchumi. Abcházske vedenie (najvyšším predstaviteľom Abcházska bol Vladislav Ardzimba, predseda parlamentu) sa uchýlilo do Gudauty a vyhlásilo všeobecnú mobilizáciu.

V septembri toho roku bola podpísaná dohoda o zastavení paľby, ale nepriniesla žiadne výsledky. Rusko evakovalo z oblasti 12000 turistov a ruských civilistov. Konflikt začali monitorovať vyslanci OSN. Abcházska strana zaznamenala prvé vojenské úspechy až koncom roka

1992, vďaka zbraniam získaným z ruskej vojenskej základne v Gudaute. V máji 1993 bola na základe ďalšej dohody zastavená paľba. Niekoľkodňové utíšenie bojov umožnilo evakuáciu ohrozených obyvateľov gruzínskej národnosti. Tretia dohoda o zastavení paľby bola prijatá v júli 1993 a pod dozorom Ruska boli stiahnuté gruzínske jednotky z oblasti Suchumi. Oslabenie gruzínskej strany aj z dôvodu novovzniknutých bojov s prívržencami Gamsachuriu využili abcházski vodcovia, zaútočili na Suchumi a obsadili aj južné okresy Abcházska. Gruzínsku armádu vytlačili až za riekou Enguri, ktorá tvorí hranicu medzi Abcházskom a Gruzínskom. Ich postup sprevádzal masový útek gruzínskeho obyvateľstva. Celkovo počas otvoreného vojenského konfliktu utieklo z Abcházska približne 200000 utečencov gruzínskeho pôvodu, väčšina (150000) do Gruzínska, menšia časť (15000) do Ruska (Vaško, 2005).

V decembri 1993 bolo v Ženeve podpísané Memorandum o vzájomnom pochopení, avšak nedospelo sa k zhode na politickom postavení Abcházska. Konečná dohoda o zastavení paľby bola prijatá v Moskve 19. mája 1994 a následne boli na hranici Abcházska a Gruzínska rozmiestnené ruské mierové jednotky.

Mierové vyjednávania boli od začiatku vedené Ruskom a až do roku 1997 nezaznamenali výrazný úspech. Snaha medzinárodného spoločenstva o vyriešenie konfliktu sa začala stupňovať, pozícia Ruska bola vyvážená diplomatmi z ďalších krajín Európy a z USA. V máji 1998 sa situácia znovu vyhrotila a priniesla tisíce nových utečencov (BBC News, 1998). Od roku 2001 bolo predložených viacero konkrétnych plánov na riešenie situácie, avšak nekompromisné postoje oboch znepriatelených strán znemožňujú akékoľvek riešenie. Dňa 4. marca 2004 sa v Abcházsku konali parlamentné voľby, ale neboli uznané žiadnym iným štátom (Collin, 2007). Situáciu ovplyvnilo osamostatnenie Kosova vo februári 2008. Dňa 7. marca 2008 požiadalo Abcházsko OSN, EÚ, OSCE (*Organisation for Security and Co-operation in Europe*) a Rusko o uznanie jeho suverenity (BBC News, 7.3.2008). V apríli 2008 sa znovu zvyšuje napätie z dôvodu posilňovania ruských ozbrojených síl v oblasti. Rusko tak reaguje na zvýšenie počtu gruzínskych jednotiek v ním okupovanej časti Abcházska, čo však gruzínska strana popiera.

4 Charakteristika stran konfliktu

V gruzínsko-abcházskom konflikte je zapojených viacero strán, z nich najvýznamnejšie štyri sú:

- 1) Gruzínsko
- 2) Abcházsko
- 3) Rusko
- 4) Západný svet

Podľa znepriatelených strán etnická neznášanlivosť **nie je príčinou ale dôsledkom** konfliktu. Prvoradá motivácia sporu je politická. Gruzínsko vidí Abcházcov ako separatistov, ktorí chcú odtrhnúť časť jeho územia. Abcházsko naopak volá po sebaurčení, po práve na vlastnú voľbu politického statusu a Gruzíncov vidí ako imperialistov, ktorí sa ich snažia podrobiť. Primárna otázka sporu bola viazaná na územie, nevychádzala zo vzájomnej nenávisťi medzi etnikami, do ktorej prerástla neskôr (Nodia, 1997).

Hlavným aktérom v konflikte bolo v Abcházsku radikálne nacionalistické hnutie Aidgilara, ktoré cvičilo vlastné vojenské jednotky. V samotnom ozbrojenom konflikte sa k nim a k zásahovým oddielom ministerstva vnútra v Abcházsku pridali dobrovoľníci rôznych národností vyslaní Konfederáciou severokaukazských národov. Svoje etnikum podporili aj Abcházcovia z Turecka a Sýrie a ruské profesionálne jednotky. Spočiatku technicky slabo vybavená abcházska armáda mala v porovnaní s gruzínskou lepší výcvik a organizáciu a vďaka vojenskej pomoci od Ruska vo vojne

zvítázila (s celkovým počtom osôb 8000 až 10000). Gruzínske vojsko tvorili z veľkej časti neprofesionálne a zle vycvičené jednotky s nekvalitným vedením, hoci s početnou prevahou nad abcházskou stranou (10000 až 12000 osôb). Prezident Ševardnadze nebol dobrým vojenským stratégom, jeho moc bola oslabená vojenskými predstaviteľmi a v túžbe po rýchlom ukončení ozbrojených sporov prispel k prehre Gruzínska. Súčasný gruzínsky prezident Michail Saakašvili, ktorý nastúpil do funkcie v roku 2004, vyhlásil podporu snahe o spätnú integráciu Gruzínska vrátane Abcházska a Južného Osetska. Prezidentom Abcházska sa v januári 2005 stal Sergej Bagapš, pevný zástanca nezávislosti Abcházska (za manželku má Gruzínku).

Postavenie Ruska v konflikte bolo veľmi nejasné. Od začiatku sa oficiálne stavalo ku konfliktu neutrálne, ale silná antigruzínska skupina reagovala na gruzínske snahy o nezávislosť vojenskou, materiálnou a mediálnou podporou Abcházska, s vyhlídkou jeho pripojenia k Rusku v hospodárskej i politickej rovine. Ruský prezident Boris Jeľcin inicioval prvú dohodu o prímerí (Vaško, 2005). Gruzínsky prezident Ševardnadze považoval konflikt s Abcházskom za odboj proti Rusku a v strachu pred tak veľkým nepriateľom pristúpil aj na dohodu z júla 1993 o stiahnutí vojenských síl (Nodia, 1997). Zároveň bol donútený zabezpečiť si pomoc Ruska pri boji s prívržencami bývalého gruzínskeho prezidenta a to vstupom Gruzínska do Spoločenstva nezávislých štátov (Vaško, 2005). V nasledujúcom období sa Rusko postavilo do pozície mierového sprostredkovateľa.

Úloha západného sveta reprezentovaného OSN spočívala od ich zapojenia sa do konfliktu v úlohe pozorovateľa, mierového sprostredkovateľa aj vojenského aktéra – po vytvorení špeciálnej misie OSN pre gruzínsko-abcházsky konflikt UNOMIG (*United Nations Observer Mission in Georgia*). Vojenské a politické zapojenie západného sveta do konfliktu je obmedzené, rozhodujúcu úlohu však zohráva v definovaní moderných politických pojmov (etnický konflikt, územná integrita, práva menšín apod.) a prijateľného politického správania. Medzinárodné spoločenstvo naďalej uznáva gruzínske hranice z obdobia Sovietskeho zväzu, tj. vrátane Abcházska.

Internationally recognized borders of Georgia controlled by its government, as of Oct., 1990

Borders of Georgia's autonomies established by the Soviets in 1922.

RUSSIAN MILITARY ACTION IN GEORGIA (1990-2004):

Russian military involvement in ethnic conflicts in Tskhinvali / South Ossetia (Dec., 1990 - July, 1992 & summer, 2004) and in Abkhazia (Aug., 1992 - Sep., 1993)

Russian military action during the civil war in Georgia (Sept., 1991- Dec., 1993)

Russian military action at the Chechen section of Russo-Georgian border (Oct.-Dec., 2002)

Azeris Territory of ethnic minorities of Eastern Georgia where ethnic conflicts were encouraged by Russian emissaries with little success in 1989-2004.

Territory of the two Georgia's autonomies where ethnic conflicts were successfully escalated with the help of Russian troops and/or secret service in 1989-2004.

Achara: autonomous region of Georgia. From Dec., 1991 to May, 2004, controlled by pro-Russian clan of Abashidze refusing to cooperate with Georgian central authorities. Since May, 2004 effective Georgian control.

Territory of Tskhinvali region (South Ossetia) occupied by the Russian troops and run by pro-Russian puppet regime since Jan., 1991

Territory in Western Georgia largely devastated by the civil war (Feb., 1992- Dec., 1993)

Territory of Abkhazia occupied by the Russian troops and run by pro-Russian puppet regime since Oct., 1993

Territory effectively controlled by Georgia's central authorities since May, 2004.

Obr. 4: Místa napětí (hot spots) konfliktů v Gruzii (zdroj: <http://www.wikimedia.org>)

5 Širší geopolitika konfliktu

Vně regionu je významným geopolitickým hráčem v předchozí kapitole zmiňované sousední Rusko. Moskva podporuje Abcházské separatisty diplomaticky i finančně. Gruzie jako taková se chce přiblížit Západu a usiluje o začlenění do struktur NATO, což podporuje i západní svět v čele s Američany. V případě, že by se Gruzii podařilo přistoupit k NATU, Rusko by uznalo nezávislost a samostatnost Abcházie (a Jižní Osetie). 23.4.2008 na zasedání Rady bezpečnosti OSN vyzvaly západní státy (Francie, Velká Británie, Německo, USA) Rusko, aby takové plány stornovalo a upustilo od podpory separatistických hnutí (BBC News, 23.4.2008).

Vladimir Putin vydal začátkem dubna 2008 nařízení ještě více se sblížovat se

separatistickými skupinami v Gruzii. Ruské ministerstvo zahraničí poté uvedlo, že naváže obchodní, sociální i vědeckou spolupráci s úřady separatistických území, tedy že o záležitostech na těchto územích nebude jednat s vládou Gruzie, ale přímo s úřady separatistů. Taková akce samozřejmě vyvolala zpětnou reakci právě v podobě ohrazení západních mocností (BBC News, 25.4.2008).

Obecná zahraniční koncepce Ruska spočívá v udržování bývalých vazalských republik pod vlivem Moskvy. To se však Rusku v posledních letech nedařilo, o čemž svědčí série protiruských revolucí na Ukrajině (oranžová), v Kyrgyzstánu (tulipánová) nebo právě v Gruzii (růžová). Proto přistoupilo k udržování napětí v Abcházii, kde vyslalo své mírové vojáky (Abcházcům totiž snadno umožnilo získat ruské občanství a podle ruského zákona může ruská armáda zasáhnout kdekoliv, kde jsou porušována práva jejich občanů).

Proti nátlaku na Gruzii či jiným státům SNS je i EU. Avšak Rusko si je vědomo své strategické síly v podobě zásob surovin a vyjednává tak o projektech s těmito surovinami s jednotlivými státy EU (ne s EU jako takovou – viz. Příklad ropovodu do Německa), což vnitřně nabourává strukturu Unie a činí ji tak v jednotném postoji proti ruským zásahům v Abcházii méně významnou.

Gruzie jako odpověď Rusku na jeho podporu Abcházie pak blokuje přijetí Ruska do Světové obchodní organizace.

Abcházie (i Jižní Osetie) již vyhlásily jednostrannou nezávislost na Gruzii, žádný stát je však zatím neuznal. A pravděpodobně je neuzná ani Rusko, protože by tím mohlo podpořit separatisty uvnitř vlastní federace. V posílení separatistických tendencí hrálo významnou roli také odtržení Kosova, které znamenalo impuls pro nové debaty o národním sebeurčení.

6 Přehled dosavadních strategií řešení konfliktu a jejich výsledky

Zásadními body mírového procesu bylo jednání o politickém statusu Abcházie a jejím státoprávním vztahu s Gruzii a bezpečný návrat odsunutých osob a uprchlíků do Abcházie.

Poražená gruzínská strana měla na svém území přes 250000 uprchlíků a požadovala před jednáními o politickém statusu Abcházie návrat uprchlíků do Abcházie. V souvislosti s Abchází byly projednávány možnosti širší autonomie v rámci gruzínské federace. Světová společenství (včetně Ruska) uznávají gruzínské státní hranice podle stavu po rozpadu SSSR, tedy Abcházii jako součást Gruzie. Pro abcházskou stranu je výrazným faktorem podpora Moskvy. Abcházští separatisté byli proti návratu uprchlíků, obávali se, že po jejich návratu by se Abcházci stali opět menšinou. Abcházská strana se nechce znovu stát autonomním útvarem v rámci Gruzie. Jako přijatelnou formu vidí smlouvu o vzájemných sousedských vztazích mezi dvěma nezávislými státy.

Již v roce 1993 byla zahájena mírová jednání pod záštitou OSN, tzv. Ženevský mírový proces, přičemž hlavním prostředníkem byla Ruská federace. Během několika dalších let však k žádnému významnému rozhodnutí nedošlo. Výraznější změny měly nastat po tzv. Revoluci růží v Gruzii v roce 2003, kdy se objevily snahy nové gruzínské vlády o zlepšení vztahů s Abchází a Jižní Osetií. Gruzínská vláda začala vypracovávat mírový návrh řešení konfliktu a také prosazovala výměnu ruských mírových jednotek za mezinárodní. Začaly se rozvíjet také aktivity ze strany Abcházie.

Je však nutno podotknout, že před tím, než obě strany začaly navrhopvat řešení konfliktu, zde probíhala činnost neziskových organizací a nezávislých expertů a byla vytvořena řada návrhů ze strany abcházské i gruzínské.

Jedním z návrhů na řešení konfliktu byl v úvodu zmiňovaný Bodenův plán z roku 2001, který se týkal základních zásad rozdělení kompetencí mezi obě strany. Nejdůležitějším bodem

celého dokumentu bylo definování suverenity Abcházie v rámci Gruzie. Tento dokument však nebyl schválen.

V roce 2006 byl vytvořen gruzínský oficiální návrh na řešení abcházského konfliktu, který předpokládá postupnou strategii řešení konfliktu, tedy řešení otázek obnovení důvěry, hospodářské rehabilitace, bezpečného návratu uprchlíků a řešení správního vztahu.

Abcházským návrhem řešení se stal Klíč k budoucnosti, který však nebyl gruzínskou stranou přijat zcela pozitivně. Plán byl některými novináři dokonce označen spíše deklarací nezávislosti Abcházie než návrhem na řešení konfliktu.

Řešení abcházko-gruzínského problému není jednoduché, neboť jednotlivé strany nejsou příliš ochotny ke kompromisům. Obě strany si však uvědomují, že k vyřešení sporu by mělo dojít co nejdříve.

7 Sporné body bránící vyřešení konfliktu

Zásadní sporným bodem, který v současné době brání urovnání konfliktu a vyřešení abcházské otázky, již nejsou požadavky a sporné otázky mezi Suchumi a Tbilisi jako jsou statut Abcházie – stupeň její autonomie či otázka návratu vyhnaných Gruzínců, ale postoj Moskvy (a též západních zemí). Ta považuje celý Kavkaz za výhradní sféru svého vlivu a nelibě nese snahy Gruzie o začlenění se do západních struktur (NATO, EU), což by znamenalo značné oslabení jejího vlivu v celém regionu. Abcházie pro Moskvu z tohoto pohledu představuje prostředek prosazování svého tlaku na Gruzii. Abcházie je v současnosti na Moskvě zcela závislá a bez jejího přispění by z dlouhodobějšího hlediska nemohla Gruzii vzdorovat.

Postoj Moskvy se stal opět velmi zásadním v průběhu několika posledních měsíců. V reakci na vyhlášení samostatnosti Kosova, a její následné uznání řadou zemí, přišli v průběhu února též abcházští představitelé s obdobným požadavkem a to za veřejné podpory Moskvy. Ačkoli Moskva vystupuje proti uznání Kosova, v případě Abcházie zastává v souladu se svými mocenskými zájmy postoj opačný (stejně jako západ v případě Kosova). Během dubna došlo následně k dalšímu vyhrocení vztahů mezi Moskvou a Abchází na jedné straně a Gruzii na straně druhé, když byl nad Abchází (podle Gruzie tedy nad jejím územím) ruským letadlem sestřelen Gruzínský bezpilotní letoun. Oficiálně se však k sestřelení přihlásili Abcházci. Vzrostla tak výrazně možnost obnovení vojenského konfliktu.

K dalšímu vyhrocení došlo, když Moskva začala počátkem května otevřeně mluvit o vojenské intervenci ve prospěch Abcházie, pokud se pokusí Gruzie řešit situaci silou (ta o tom pravděpodobně uvažuje či alespoň uvažovala) a začala navyšovat početní stavy svých vojáků na území Abcházie (což v rámci mírových sil může oficiálně jen se souhlasem Gruzie) a v blízkosti hranic. V současnosti je situace velmi napjatá a Moskva velmi důrazně směřuje k definitivnímu odtržení Abcházie od Gruzie a to s jednoznačným cílem vytvořit z Abcházie satelitní stát (což je dnes fakticky realita) či dokonce začlenění přímo do Ruské federace.

Celý konflikt tak již není v současnosti o tom, zda se jsou či nejsou Gruzínci a Abcházci schopni či ochotni dohodnout, ale o tom kam až je Rusko ochotno při posilování svého vlivu na Kavkaze zajít a jak jsou ochotny západní země (NATO a EU) podpořit Gruzii, či ji dokonce začlenit do svých struktur.

8 Návrh strategie vedoucí k vyřešení konfliktu

Jedním z možných, ale z hlediska budoucnosti nebezpečným a pro Gruzii i existenčně nepřijatelným, řešením konfliktu je tiché přihlížení (Gruzie, ale i západních zemí) tomu, jak je

Abcházie definitivně připojována k Rusku. To by jen vedlo k aplikaci obdobné ruské silové politiky i v jiných místech (Jižní Osetie), nemluvě o velmi nebezpečném vlivu na vnitřní (dnes celkem konsolidovanou) situaci v Gruzii. Napětí mezi jednotlivými etniky by to též dále jen prohloubilo. Na druhou stranu Gruzie není sama bez podpory západních zemí schopna čelit dlouhodobému ruskému tlaku a snaha vzdorovat by vedla k obdobnému výsledku a to s rizikem přímého vojenského střetu (minimálně na území Abcházie). Řešením komplikované situace je větší zapojení západních zemí (NATO, EU). Poskytnutí bezpečnostních garancí, ekonomická pomoc a tlak na obě strany k uzavření dohody.

Gruzii musí být poskytnuta větší podpora vůči ruským tlakům. Velmi by postavení Gruzie posílilo, když ne příslib přijetí, tak alespoň deklarace hlubší spolupráce na úrovni NATO. Důležitým krokem je též změna ve složení jednotek dohlížejících na situaci v Abcházii. Není možné, aby tyto jednotky tvořili jen ruští vojáci. Řešením by byla mnohonárodnostní pozorovatelská mise pod hlavičkou OSN.

Souběžně s těmito kroky musí pokračovat samotná stabilizace situace jak v Gruzii, tak v Abcházii. Gruzínci i Abcházci mají řadu pro druhou stranu nepřijatelných požadavků. Gruzínci nabízejí malou autonomii, požadují návrat Gruzínských uprchlíků, Abcházci požadují rozsáhlou autonomii (faktickou samostatnost) a nechtějí ostatním národům přiznat stejná práva (jedna z příčin konfliktu, z hlediska Abcházců odpor pochopitelný, neboť tvořili před válkou v Abcházii menšinu a arménská menšina je jen o něco méně početná a mohla by mít obdobné požadavky). Zde musí být činen tlak na obě strany, aby ustoupily v některých dílčích bodech a dospěly k dohodě (přijatelnému stupni abcházské autonomie).

Výměnou za ústupky by měla být oběma stranám nabídnuta hlubší spolupráce, hlavně na poli ekonomickém (od EU). Zlepšení stavu gruzínského hospodářství a ekonomické situace jejich obyvatel jednak utlumí extrémní názory, jednak se stane přijatelnější alternativou pro Abcházce těžce postižené sankcemi. Velkým problémem je, že pro Abcházii představuje Rusko v současné době jedinou alternativu, je tedy potřeba nabídnout Abcházcům alternativu jinou – pomoc při řešení konfliktu i dalších problémů ze strany západních zemí.

9 Zajímavé odkazy na relevantní AV dokumentaci

- Hymna Abcházie [<http://www.youtube.com/watch?v=hnhpxQr49RM>]
- Videoklip "Abkhazia welcomes you" [<http://www.youtube.com/watch?v=65fCPzorO64>]
- Abcházie - krásná země [<http://www.youtube.com/watch?v=DMlG86mQw>]
- Rusko-gruzínská válka v Abcházii [<http://www.youtube.com/watch?v=P391mJWkkgE>]
- Videoklip "Oldies Abkhazia" [<http://www.youtube.com/watch?v=zmu2sKvoW9s>]
- Abcházské svatební tradice (hry) [<http://www.youtube.com/watch?v=Tkoi4tPpAGA>]

10 Seznam použitých zdrojů

HONZÁK, F., PEČENKA, M. (1999): *Státy a jejich představitelé*. Praha : Libri, 1999. 450 s. ISBN 80-85983-79-6

SKOKAN, L. (2001): *Politickogeografický a geopolitický úvod do regionální geografie*. Ústí nad Labem : Univerzita J.E.Purkyně. 232 s. ISBN 80-7044-286-7

ŠMÍD, T., VAŽURA, V. (2007): *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vydání, Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, str. 235 - 269, ISBN 978-80-7325-126-0

Abkhazia and South Ossetia: Georgia's rebel regions. [Online na <http://www.newsgeorgia.org/conflicts/>]

Abkhazia Institute for Social and Economic Research. [Online na <http://www.abkhazia.com/>]

BBC News (2.5.2008). Regions and territories: Abkhazia. World: Europe Georgia and Abkhazia Resume Talks. Abkhazia in independence appeal. [On-line na: <http://news.bbc.co.uk/>]

Collin, M. (4.3.2007). Breakaway Abkhazia votes in poll. BBC News, Abkhazia. Dostupné on-line na: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/6416685.stm> [10.5.2008]

Government of the Autonomous Republic of Abkhazia. [Online na <http://www.abkhazia.gov.ge/>]

INCORE, International Conflict Research. [Online na <http://www.incore.ulst.ac.uk/services/cds/>]

Internetový politologický časopis E-POLIS. [Online na <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-bezpecnost/>]

NewStin, Zprávy a lidé. [Online na <http://www.newstin.cz/cz/gruzie>]

Nodia, G. (1997). Causes and Visions of Conflict in Abkhazia. University of California, Berkeley. [On-line na: <http://repositories.cdlib.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1015&context=iseees/bps>]

Vaško, T. (2005). Gruzínsko - abcházský konflikt (1992-1993). [On-line na: <http://glosy.info/texty/gruzinsko-abchazsky-konflikt-1992-1993/>]

Wikipedia, The Free Encyclopedia. [Online na <http://www.wikipedia.com>]

YouTube, Broadcast yourself. [Online na <http://www.youtube.com/>]